

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

**про відмову у відкритті конституційного провадження
у справі за конституційним зверненням громадянина
Гирі Ігоря Леонідовича про офіційне тлумачення
положення пункту "б" статті 254² Кримінального
кодексу України 1960 року**

м. К и ї в
30 червня 2004 року
№ 55-у/2004

Справа № 2-46/2004

Конституційний Суд України у складі суддів Конституційного
Суду України:

Селівона Миколи Федосовича – головуєчий,
Вознюка Володимира Денисовича,
Євграфова Павла Борисовича,
Іващенко Володимира Івановича,
Костицького Михайла Васильовича,
Малинникової Людмили Федорівни,
Мироненка Олександра Миколайовича,
Німченка Василя Івановича,
Пшеничного Валерія Григоровича,
Савенка Миколи Дмитровича,
Скоморохи Віктора Єгоровича,
Тихого Володимира Павловича – суддя-доповідач,
Ткачука Павла Миколайовича,
Чубар Людмили Пантеліївни,
Шаповала Володимира Миколайовича,

розглянув питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Гирі Ігоря Леонідовича про офіційне тлумачення положення пункту "б" статті 254² Кримінального кодексу України 1960 року стосовно перевищення військовою посадовою особою влади чи посадових повноважень шляхом застосування насильства щодо підлеглого.

Заслухавши суддю-доповідача Тихого В.П. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Суб'єкт права на конституційне звернення – громадянин Гиря Ігор Леонідович – звернувся з клопотанням про офіційне тлумачення положення пункту "б" статті 254² Кримінального кодексу України 1960 року (далі – КК України 1960 року), необхідність в якому він обґрунтовує неоднозначним застосуванням військовими судами України, іншими органами державної влади цього положення стосовно перевищення військовою посадовою особою влади чи посадових повноважень шляхом застосування насильства щодо підлеглого.

На думку суб'єкта права на конституційне звернення, одні з цих органів вважають, що зазначене положення не передбачає заподіяння істотної шкоди підлеглому (потерпілому), а інші – навпаки.

Своє клопотання Гиря І.Л. аргументує:

– висловом із листа-відповіді Голови Верховного Суду України від 21 грудня 2000 року № 7-51д2000 на свою скаргу про перегляд рішень військових судів України у справі щодо Гирі І.Л.: "Для засудження Вас за цією статтею кримінального закону настання істотної шкоди є обов'язковим";

– листом-відповіддю заступника голови військового апеляційного суду Західного регіону України від 19 січня 2004 року № 35 на клопотання Гирі І.Л. щодо роз'яснення кримінальної відповідальності, передбаченої пунктом "б" статті 254² КК України 1960 року за застосування військовими посадовими особами насильства до підлеглих;

– постановою начальника відділу нагляду за додержанням і застосуванням законів у військових формуваннях – старшого помічника військового прокурора Північного регіону України про відмову в порушенні кримінальної справи щодо командира військової частини А-0836 Ноженка В.А. від 5 грудня 2003 року, якою, як

зазначає Гиря І.Л., "відмовлено в порушенні кримінальної справи за фактом насильства до підлеглого, яке не завдало йому шкоди".

2. Третя колегія суддів Конституційного Суду України Ухвалою від 23 червня 2004 року відмовила у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Гирі Ігоря Леонідовича про офіційне тлумачення положення пункту "б" статті 254² Кримінального кодексу України 1960 року стосовно перевищення військовою посадовою особою влади чи посадових повноважень шляхом застосування насильства щодо підлеглого на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України "Про Конституційний Суд України" – невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України "Про Конституційний Суд України", та невідомість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному зверненні.

3. Із матеріалів конституційного звернення вбачається, що вироком військового суду Черкаського гарнізону від 10 лютого 2000 року Гирю І.Л. визнано винним у скоєнні злочину, передбаченого пунктом "б" статті 254² КК України 1960 року, – перевищення військовою посадовою особою влади чи посадових повноважень шляхом застосування насильства щодо підлеглого, що виявилось в нанесенні побоїв своїм підлеглим – військовослужбовцям строкової служби.

Ухвалою військового суду Центрального регіону України від 29 серпня 2000 року вирок щодо Гирі І.Л. залишено без змін. Суддя Верховного Суду України та Голова Верховного Суду України розглянули скарги Гирі І.Л. на зазначені судові рішення, проте підстав для їх перегляду в порядку виключного провадження не виявили.

4. Згідно зі статтею 254² "Перевищення військовою посадовою особою влади чи посадових повноважень" КК України 1960 року:

а) незаконне використання транспортних засобів, споруджень чи іншого військового майна або незаконне використання підлеглого для особистих послуг чи послуг іншим особам, а так само інше перевищення військовою посадовою особою влади чи посадових повноважень, крім передбаченого пунктом "б" цієї статті, якщо ці дії завдали істотної шкоди, –

карається позбавленням волі на строк до п'яти років;

б) застосування нестатутних методів впливу щодо підлеглого або перевищення дисциплінарної влади, якщо ці дії завдали істотної шкоди, а так само застосування насильства щодо підлеглого, –

карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років;

в) діяння, передбачене пунктом "б" цієї статті, вчинене із застосуванням зброї, а так само діяння, передбачене пунктами "а" чи "б" цієї статті, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, –

карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна або без такої;

г) діяння, передбачене пунктами "а", "б" або "в" цієї статті, вчинене у воєнний час або в бойовій обстановці, –

карається позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Відповідно до частини другої статті 424 "Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень" чинного Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року (далі – КК України) застосування нестатутних заходів впливу щодо підлеглого або перевищення дисциплінарної влади, якщо ці дії заподіяли істотну шкоду, а також застосування насильства щодо підлеглого –

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

Перевищення військовою посадовою особою влади чи посадових повноважень шляхом застосування нестатутних заходів впливу щодо підлеглого або перевищення дисциплінарної влади, а також застосування насильства щодо підлеглого, які вчинені до прийняття нового КК України, кваліфікуються за пунктом "б" статті 254² КК України 1960 року, оскільки за них передбачено більш м'яке покарання.

Перевищення влади або своїх посадових повноважень шляхом насильства полягає в тому, що при вчиненні цього злочину здійснюються такі дії, яких ніхто не може дозволити і на вчинення яких жодна посадова особа та за жодних обставин не уповноважена.

Відповідно до постанови Пленуму Верховного Суду України від 27 грудня 1985 року № 12 "Про судову практику в справах про перевищення влади або посадових повноважень" насильство при перевищенні влади або посадових повноважень може бути як фізичним, так і психічним. Фізичне насильство може полягати в незаконному позбавленні волі, заподіянні удару, побоїв, легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень, вчиненні дій, характерних для мордування, а психічне насильство – у створенні реальної загрози заподіяння фізичного насильства щодо потерпілого чи його близьких (пункт 8). Таке ж поняття насильства при перевищенні

влади або службових повноважень сформульовано і в постанові Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 року № 15 "Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень".

Застосування насильства при перевищенні влади або посадових повноважень військовою посадовою особою завжди призводить до спричинення істотної шкоди встановленому порядку несення військової служби і є закінченим злочином незалежно від інших наслідків, але спричинення істотної шкоди підлеглому при вчиненні насильства щодо нього не є обов'язковою ознакою злочину, передбаченого пунктом "б" статті 254² КК України 1960 року.

5. Згідно із Законом України "Про Конституційний Суд України" підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод (стаття 94); у конституційному зверненні повинно бути зазначено обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні положень Конституції України або законів України (пункт 4 частини другої статті 42).

Аналіз конституційного звернення та доданих до нього матеріалів свідчить, що в ньому не наведено фактів неоднозначного застосування судами загальної юрисдикції положення пункту "б" статті 254² КК України 1960 року.

У листі-відповіді Голови Верховного Суду України від 21 грудня 2000 року № 7-51д2000, яким Гирі І.Л. відмовлено в його скарзі про перегляд згаданих рішень військових судів, на який він посилається в конституційному зверненні як на один із фактів неоднозначності застосування судами цієї норми КК України, зазначено: "Доводи скарги про те, Ви не вчиняли злочину, передбаченого статтею 254² пунктом "б" КК України є безпідставними, оскільки для засудження Вас за цією статтею кримінального закону настання істотної шкоди є обов'язковим. Така кваліфікуюча ознака не передбачена диспозицією зазначеної статті кримінального закону щодо випадків застосування насильства до підлеглого".

У листі-відповіді судді Верховного Суду України Пінчука М.Г. від 12 лютого 2004 року № 7-51д00, яким Гирі І.Л. також відмовлено в клопотанні про перегляд цих судових рішень, відзначено:

"Безпідставним є посилення у клопотанні на те, що для засудження Вас за пунктом "б" статті 254² КК України 1960 року необхідним є настання істотної шкоди. Така кваліфікуюча ознака не передбачена диспозицією зазначеного закону щодо випадків застосування насильства до підлеглого".

У листі заступника голови військового апеляційного суду Західного регіону України від 19 січня 2004 року, надісланому у відповідь на звернення Гирі І.Л. щодо роз'яснення кримінальної відповідальності за застосування військовими посадовими особами насильства до підлеглих, на який він також посилається як на факт неоднозначного застосування кримінального закону, зазначається, що "за змістом ст. 254² п."б" (в ред. від 11.07.95р.) Кримінального кодексу України, який діяв до 1 вересня 2001 року, така відповідальність існувала за застосування нестатутних методів впливу щодо підлеглого (наприклад – накладенні дисциплінарних стягнень з метою принизити його гідність), а так само за застосування насильства щодо підлеглого (як фізичного, так і психічного). При цьому, як було роз'яснено головою військової колегії Верховного Суду України (вих. № 7/3 від 31.05.2001 року) кримінальна відповідальність настає лише у тому випадку, коли ці дії завдали істотної шкоди. Перевіркою архівних матеріалів військового суду Західного регіону України за минулі роки не знайдено судових рішень, за якими військові суди Західного регіону України постановляли виправдовувальні вироки відносно військових посадових осіб за застосування насильства до підлеглих, якщо ці дії не завдали істотної шкоди або звільняли б їх від кримінальної відповідальності за такі дії".

В "Узагальненні практики застосування військовими судами законодавства про військові посадові злочини" від 31 травня 2001 року за підписом голови військової колегії Верховного Суду України, що надійшло до Конституційного Суду України, на яке посилається у своєму листі від 19 січня 2004 року заступник голови військового апеляційного суду Західного регіону України, також наголошується, що "оскільки кваліфікуючі ознаки перевищення влади чи посадових повноважень "застосування нестатутних методів впливу щодо підлеглого", "перевищення дисциплінарної влади" та "застосування насильства" різняться між собою за змістом, то кваліфікація дій винної особи за двома чи більше з них можлива лише у випадках наявності в діях особи реальної сукупності злочинних дій, яка кваліфікується в такому разі за одним п."б" статті 254² КК, при цьому для застосування нестатутних методів

впливу щодо підлеглого, перевищення дисциплінарної влади обов'язкове настання істотної шкоди".

Не підтверджує факту неоднозначності застосування зазначеної норми КК України 1960 року і постанова начальника відділу нагляду за додержанням і застосуванням законів у військових формуваннях – старшого помічника військового прокурора Північного регіону України про відмову в порушенні кримінальної справи щодо командира військової частини А-0836 Ноженка В.А. від 5 грудня 2003 року, на яку також посилається суб'єкт права на конституційне звернення, оскільки цією постановою відмовлено у порушенні кримінальної справи щодо командира військової частини за відсутністю складу злочину, передбаченого статтею 426 КК України, – бездіяльність військової влади, та за відсутністю події злочину за фактом отримання травми рядовим військової частини А-0836 С., а фактів застосування насильства до підлеглого при перевищенні військовою службовою особою влади чи службових повноважень виявлено не було.

Таким чином, аналіз конституційного звернення та судової практики свідчить про однозначність застосування судами загальної юрисдикції положення пункту "б" статті 254² КК України 1960 року про перевищення військовою посадовою особою влади чи посадових повноважень шляхом застосування насильства щодо підлеглого, тому підстав для відкриття конституційного провадження у цій справі немає.

У конституційному зверненні фактично оскаржується вирок військового суду Черкаського гарнізону від 10 лютого 2000 року щодо Гирі І.Л. та ухвала військового суду Центрального регіону України від 29 серпня 2000 року, якою цей вирок залишено без зміни. Але перевірка правильності оцінки судами загальної юрисдикції обставин конкретної справи, законності прийнятих ними рішень у справі не належить до повноважень Конституційного Суду України (стаття 14 Закону України "Про Конституційний Суд України").

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150 Конституції України, статтями 42, 45, 50, 94 Закону України "Про Конституційний Суд України", Конституційний Суд України

у х в а л и в:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Гирі Ігоря Леонідовича про офіційне тлумачення положення пункту "б" статті 254²

Кримінального кодексу України 1960 року на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України “Про Конституційний Суд України” – невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України “Про Конституційний Суд України”, та невідомість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному зверненні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною і не може бути оскаржена.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ